

A DIGITÁLIS ÍRÁSTUDÁST MEGALAPOZÓ KÉSZSÉGEKRŐL

■ Amikor a weben böngészünk, egyszerű keresőkérésre olyan folyóiratok válhatnak pillanatok alatt, teljes aktuális tartalmukkal, összes korábbi lapszámukkal elérhetővé, melyeket sem könyvtárban, sem sarki boltban soha nem találunk volna meg, mert nem is kerestük volna (és nem feltétlenül azért, mert tudjuk, hogy ott ilyenek nincsenek). A weben sem keressük, inkább csak rátalálunk. Véletlen és szó szerinti egyezés – én ennek köszönhetem ezt a digitális kompetenciákkal foglalkozó norvég folyóiratot. Mindez pedig elgondolkodtat afelől, hogy csak a hivatkozások rendszerében (egyik bibliográfiai tételtől egy másikhoz, majd egy harmadikhoz jutva) épül-e a tudás, vagy érdemes a véletlen kizárásának más alternatíváit is üzembe helyezni. A *Nordic Journal of Digital Literacy (NJDL)* legújabb számában a források keresésének, használatának tudásalakító hatásáról is szó van.

A *NJDL* egy nyílt hozzáférésű (open access) tudományos folyóirat, tartalmi szabadon hozzáférhető az érdeklődők számára a weben, legutóbbi száma itt elérhető: http://www.idunn.no/file/pdf/66706049/dk_2014_02_pdf.pdf

A 2006 óta negyedévenként megjelenő, előbb norvég és angol, napjainkban kizárólag angol nyelvű cikkeket közlő lap az információs és kommunikációs technológiák okozta változások, illetve az oktatás technológiai vonatkozásainak tárgyalásában, ezekre vonatkozó kutatások bemutatásában érdekelt.

A legfrissebb szám témaköre a tanuláselemzés, az adatfeldolgozásnak olyan kutatásai, melyek az információtól áthatott, tudásalapú társadalom kontextusában személyre szabott oktatási formákat, hatékony elsajátítási módokat, közvetlen visszacsatolási lehetőségeket ígérnek.

Ezen belül Helge I. Strømsø és Ivar Bråten tanulmánya (*Students' Sourcing While Reading and Writing From Multiple Web Documents*) az elmélyülő tanulásról, illetve az információkeresésről, a különböző források kezelésével (*sourcing*), értékelésével kapcsolatos készségekről szól. Ötvenegy hallgatónak kellett írásban beszámolnia arról, hogy mit tud a mobiltelefonok működéséről, azok egészségre gyakorolt hatásáról és arról, hogy a kutatók hogyan mérik azt, hogy a mobiltelefonok káros hatással vannak-e az egészségre. Utána különböző műfajú, a fenti kérdéseket taglaló szövegek elolvasása után kellett összefoglalniuk a cikkek tartalmát. A szerzők a hivatkozási formákat rangsorolták, és azt állapították meg, hogy a hallgatók képesek beazonosítani forrásokat, de sokszor nem tudnak különbséget tenni a között, amit az olvasott szerző állít, és a között, amire az hivatkozik. Amennyiben egymásnak ellentmondó állításokkal találkoznak a különböző dokumentumokban, akkor inkább megjegyzik, hogy melyik információ honnan származik, de amúgy nem építik fel a fejükben azt, hogy „ki mondott mit, és ez milyen viszonyban van azzal, amit más források állítanak”. A források megfelelő kezelése pedig nem csupán az akadémiai pályafutás során kulcsfontosságú, hanem mindennapjainknak is meghatározó készsége lehet, hiszen állítások hitelessége, információk minősége, értéke sokszor a felhasználók belátásán, *sourcing*-kompetenciáin múlik.

Daniel Schofield tanulmánya (*Young People Exploring Their Media Experiences. Mediagraphy as a Reflection Tool in Upper Secondary School*) a mediagráfia módszerével mutatja meg, hogyan tehető fiatal médiahasználók

a médiatörténet részeseivé és ezáltal érett(ebb) médiafelhasználókká.

Stefanie A. Hillen a számítógéppel támogatott együttműködő tanulás pedagógiájáról ír (*The role of discussion boards in e-collaborative learning environments (CSCL) – What kind of support can they provide?*), Tryggvi Thayer pedig a tanulási-tanítási környezetekről, illetve arról a folyamatról, ahogyan olyan optimális tanulási-tanítási környezeteket tervezhetünk, melyek megvalósulnak – vagy nem – egy elképzelt jövőben (*Constructing Optimal Futures for Education*). Beszél például arról, hogy az alternatív jövőök (a közeljövőben várható esemény lehetséges forgatókönyveinek) elgondolási képessége erőt adhat ahhoz, hogy változtassunk a dolgokhoz való hozzáállásunkon, és új megoldási útvonalakat próbáljunk ki. Ezt a fajta kreativitást kellene felhasználnunk akkor is, amikor kollektív értékek alapján építhetnénk fel preferált jövőképeket a technológiai lehetőségek (pillanatnyi) figyelmen kívül hagyásával. A „design thinking” olyan folyamat lenne, amely kreatív ötletek kitalálását, gyakorlatba ültetését szorgalmazná. Az öt alaplépés: empátia, meghatározás, ötletelés, prototípus készítése, tesztelés. A végkövetkeztetés szerint kreatív embereknek kellene meghatározniuk, milyen tanulási-tanítási környezetek működjenek a jövőben, és önekik kellene mindazokat inspirálniuk, akik rendelkeznek a megfelelő erőforrásokkal ezek kivitelezésére.

A tanulmányok megértéséhez éppen azokhoz az eszközökhöz kellett folyamodnom, amiket elemeznek (számítógépet használnom, keresnem a weben, alternatív forrásokat felkutatnom). Ennek köszönhetően megtudtam például, hogy míg Norvégiában a lakosság 80%-a használja napi rendszerességgel az internetet, addig Romániában ez a szám 64,7% (www.insse.ro). Olyan fogalmakat is sikerült feltérképezni, mint a digitális őslakos, a digitális bevándorló, az internetpedagógus vagy a „szetelés”. Több keresés során is az *Iskolakultúra* című folyóirat valamelyik számának tartalmánál kötöttem ki (<http://www.iskolakultura.hu>). Az is hamar kiderült, hogy a médiagráfia terminust Schofield a médiahasználat-kutatás módszereként érti Rantanenre (*The media and globalization*. London, Sage, 2005.) és Vettenrantára (*NJDL* 2011/6.) hivatkozva, de a kifejezés használatos egy másik jelentésben is: amennyiben a felhasznált források különböző médiumokhoz tartoznak, az irodalomjegyzék vagy bibliográfia terminusokat váltja fel.

A *NJDL* jelentősége abban áll, hogy kiemel néhány nyomvonalat a digitális kor nagy adathalmazának (*big data*) nyomvonalszövevényéből, reflektál a kialakult helyzetre, és készségeket, képességeket tesz fel, melyek elmélyítése (Vannevar Bush nyomán) sikeres nyomvonalvágókká fejleszthet bennünket is. (*Nordic Journal of Digital Literacy* 2014. 2. sz.)

Ármeán Otília